

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Denken over Gods schepping

Hoe lezen wij Genesis 1? Zo zou je de actuele vraag kunnen stellen, met een variatie op wat prof. B.J. Oosterhoff als titel aan een boek over Genesis 2-3 gaf. Als de Schepper de fundamenteën van de aardse werkelijkheid legt, begint de geschiedenis. Geen mens was erbij op de eerste zes scheppingsdagen om te zien, te vatten en op te schrijven wat er gebeurde.

E.A. de Boer ■

In dit nummer

<i>Kerkelijk leven</i> - E.A. de Boer	
Denken over Gods schepping	569
<i>Meditatief</i> - A.M. de Hullu	
Over de Heilige Geest: Nu is het feest!	573
<i>Wandelen met God</i> - B. Luiten	
Zeggen wat je niet mag zeggen	574
<i>Achtergronden</i> - H. Veldman	
Reformatoren contra charismatische leiders (2)	576
<i>Persbericht</i>	579
<i>Evangelisatie en zending</i> - J.H. Dunnewind	
Licht op het Zeeuws- vlaamse Zuiden...	580
<i>Uit de kerken, Lied van de week</i>	583
<i>Meegelezen</i> - G.J. van Middelkoop	
Hoe gaan we om met de Schrift?	584
Het heilige ebt weg	
Ontmoeting met de Heilige	585
<i>Synode impressies</i> - P.G.B. de Vries	
Benne, Dita en de KO	587

Wat een geweldige woorden, wat een demonstratieve daden! Het horen en zien zou ons zijn vergaan.

De Schepper schrijft geschiedenis als Hij ons via de scriba van Genesis 1 openbaart hoe Hij alle dingen vorm gaf. Die gewijde schrijver schreef geen natuurwetenschappelijk essay en evenmin een journalistiek verslag. Hij houdt de adem in en volgt de lijnen die de Geest hem ingeeft. Hoeveel mogen wij gaan in het stellen van vragen bij de schrijfwijze en vertelorde in Genesis 1? Die vraag is in de kerken opnieuw opgekomen. Staat het gezag van de Schrift op het spel? In *Reformanda* wordt dat geroepen. Op www.gereformeerdbleven.nl wordt het retorisch gevraagd.

Schrijven over de schepping

De genoemde website bevat een artikel over wat prof. J. Douma en ds. J.J.D. Doedens over Genesis 1 schreven. In mijn vorige bijdrage ging ik in op het aspect van de metaforie of 'zinnebeeldige' taal. Mogen we daarmee rekenen in schriftgedeelten die we altijd als historie hebben gelezen? Nu wil ik ingaan op de hoofdzak van het artikel 'Opmerkingen bij visies over Genesis 1' op de website. Dat is dat beide schrijvers bij de uitleg van Genesis 1 kiezen voor de zgn. *kaderhypothese*. Dat wil zeggen: de geschiedenis van de schepping wordt ons ver-

teld in een kader: de vertelvorm van de werkweek van zes dagen plus een sabbat. Zoals Israël die van de Here had ontvangen. Het is een hypothese: een voorstel van uitleg, die door Douma de meest bevredigende oplossing van uitlegkundige problemen is genoemd.

In de inleiding wordt direct aangekondigd wat het eindoordeel van de auteurs is. Samen zijn ze zijn van mening 'dat hier niet zozeer exegetische verschillen aan de orde zijn, als wel het gezag van de Schrift als zodanig'. We begrijpen: het is de broeders ernst, die zo van zich laten horen. Geen verschil in exegese is aan de orde, maar *het gezag van de Schrift* staat op het spel. We doen er goed aan serieus naar de broeders te luisteren. We hebben immers niet voor niets de artikelen 2-7 in de NGB. Onze handtekening staat eronder.

Er worden goede woorden gesproken over de intenties van Doedens en Douma (een heerlijke alliteratie, nu we het toch over taalvormen hebben!). Ook wordt een eerlijke weergave van wat de beide predikanten schrijven, geboden. De eerste stap van analyse is vervolgens: de problemen die beiden signaleren onder de loep nemen. Zijn die wel zo groot dat er een andere uitleg dan de chronologisch-historische gezocht moet worden? Zo leerden we Genesis 1 toch lezen: de zeven dagen in chronologie, normale volgorde in tijd. De openbaring van historische feiten.

De kernvraag is dan ook: klopt de gedachte aan een kadervertelling wel met het *geloof aan de inspiratie*? Gaat het nog wel om werkelijke feiten in de historie? God openbaart zich toch ten aanzien van zijn scheppend werk in onze wereld?

Zingen over de schepping

Voorvraag daarbij is: zijn er geen betere oplossingen voor de *problemen* die Doedens en Douma signaleren? Neem nu de schepping van het licht op de eerste dag. Is het licht echt ondenkbaar zonder lichtdragers? Calvijn zei al: God laat zien 'dat Hij in zijn hand het licht houdt dat Hij ons kan geven buiten zon en maan om'. En bliksemschichten zijn toch ook niet ondenkbaar? De elektronische broeders dragen geen oplossing voor alle gesignaleerde vragen aan: de aard van het firmament of de symbiose van planten- en dierenwereld. Wel wijzen zij op bijbelgedeelten als Psalm 33:9, 148:5 en Hebrëen 11:3. De conclusie is: de hypothese van de kadervertelling 'rust binnen het geheel van de Schriften helemaal nergens op'.

Ik doe een stap terug en lees de bijbelteksten na. Psalm 33 bevestigt dat God alle dingen door te spreken, schiep. Hebr. 11 getuigt dat wij door het geloof verstaan dat de wereld door het woord Gods tot stand gebracht is, 'zodat het zichtbare niet ontstaan is uit het waarneembare'. Niet uit voorhanden materiaal, zoals in de evolutieer gedacht wordt. Psalm 148 bezingt de HERE die zijn schepsels een voor

een maakte, te beginnen bij de hemel en uitkomend bij zijn volk van jongens en meisjes, ouden en jongeren. In deze lofzang is haast de volgorde van de schepping te herkennen. Al staan zon, maan en sterren voorop, het is zeker een loflied bij Genesis 1. Dat geldt nog sterker van Psalm 104: je kunt de zes scheppingsdagen er haast naast schrijven (zoals ik in de kantlijn van mijn studiebijbel deed). Dit loflied geeft ons een spiegel van Gods scheppingswerk in de de scheppingsweek. Maar dan vanuit de werkelijkheid in de schepping, zoals wij die nu mogen zien. De schepping na zondeval (vers 21) en zondvloed (vers 9). Dat is trouwens ook hoe Doedens Genesis 1 leest.

De acht predikanten stellen: binnen het raam van de Schriften heeft de hypothese van een kadervertelling geen grond. Ik zou het even willen omdraaien: in de Schriften wordt de opeenvolging van Gods scheppingswerk in exacte tijdorde verder niet benadrukt. Niet zo dat we bij Gen. 1 niet overwégen mogen of de scheppingsorde boven alles feitelijke volgorde in tijd betekent.

Belijden over de schepping

Het lijkt erop dat Doedens en Douma redenen buiten de Schrift hebben en zo tot hun uitleg te komen. En wel van natuurwetenschappelijke aard. Dat klopt wel, lijkt mij. Want wij kunnen ons geen constant licht zonder lichtdragers voorstellen. Wij weten niet anders dan dat planten- en dierenwereld van elkaar afhankelijk zijn (in symbiose). Wij kennen nu geen ander of harder firmament dan dampkring en ozonlaag. Toch moeten we die stelling nog eens goed overdenken: of er nooit iets buiten de Schrift aanleiding kan zijn ons verstaan van de Schrift te corrigeren. Niet de Schrift zelf, maar ons verstaan ervan. *God openbaart zich tot op de dag van vandaag ook in de schepping, zoals wij die mogen beleven*. Dat belijden we met zoveel woorden in artikel 2 NGB. Wie met behulp van de levendige plaatjes de letters van het boek der schepping leerde lezen, mag met die inzichten toch ook Genesis 1 herlezen? Natuurlijk is de Schrift de bril die wij voor onze beperkte ogen nodig hebben en waardoor wij scherp leren zien.

Ik keer terug naar het impliciete oordeel: beide auteurs tasten het gezag van de Bijbel aan in de uitleg van Genesis 1. Zij geven te weinig eer aan de inspiratie. Mijn vraag is: mag je dat zo fors spreken? Ik moet er even op wijzen dat de Gereformeerde Kerken wel volmondig het geloof aan de schepping door God drie-enig belijden (art. 12 NGB, zondag 9 HC). Maar dat we nergens de aard van de scheppingsweek confessioneel hebben benoemd, bijvoorbeeld als chronologisch. Als er ruimte is verschillend te denken over de lengte van de scheppingsdagen, is binnen de vrijheid van exegese een hypothese (voorstel van exegese) inzake de scheppingsorde dan verboden?

Mijns inziens zijn het de kerken die een oordeel vellen of iemand met de belijdenis over de Schrift in strijd komt. Niet particuliere personen, ook geen achttal predikanten. Zij hebben mij niet overtuigd dat wat Doedens en Douma schreven buiten de vrijheid van exegese valt. Ook niet dat het erbuiten zou moeten vallen, bijv. door een leeruitspraak over de kadervertelling versus de chronologisch-historische uitleg. Binding aan de belijdenis en vrijheid van exegese zijn me beide even lief.

Vertellen over de schepping

Het gaat mij er niet om de zgn. kaderhypothese als goede exegese te verdedigen. Wel om te vragen of dit in de kerken van gereformeerde belijdenis mag worden voorgesteld. Om Genesis 1 eens zo te bekijken: dat het weekschema van zes dagen plus één, zoals Israël van de HERE ontving, 'vertélkader' in dit hoofdstuk is. Kan dat zonder afbreuk te doen aan de waarheid en orde van Gods openbaring van zijn scheppend werk?

Want inderdaad, zowel in Exodus 20:11 als in 31:17 staat geschreven dat de HERE in zés dagen de hemel, aarde, zee en alle schepselen schiep en op de zevende zelf heeft gerust. Ik zou nooit durven zeggen dat wij wel zeggen kunnen dat de orde van Gods scheppend werk anders geweest is. Geen mens was er immers bij toen God de aarde grondvestte. Met Job leg ik de hand op mijn mond, en geloof wat de Schepper ons openbaart en wat Hij op schrift liet stellen. Om naar zijn scheppend spreken te luisteren. *Genesis 1 biedt veel meer dan een kadervertelling.*

Wel mogen we tegen elkaar zeggen: het waren geen zes 'gewone' dagen, want de wereld was nog niet compleet. De dagen en de week, zoals wij die kennen, waren nog niet compleet. De Schepper was bezig de klok van de tijd en geschiedenis in gang te zetten. Het zijn werkelijke *scheppingsdagen*, zes in getal. Ik zie, onderwezen in de vertelfunctie van de getallen in Gods openbaring, opklimming naar de volmaaktheid zoals de Schepper die van de schepping met de zevende dag, de dag van zijn genieten, uitsprak. Met de getallen van zes plus een is zeven vértelt de HERE ons van zijn wonderbaarlijk en oppermachtig werk. *Ja, er is iets van een vertélkader in Genesis 1 aanwezig.* Want God vertélt ons van zijn indrukwekkend werk om het ons te laten verder vertellen aan onze generatie en aan het volgende geslacht. De wijze waarop de Schrift dit vertelt hoort ook bij de inspiratie: de vertelvormen die wij menen te ontdekken en die het lezen van de Schrift nog mooier maken. En niet minder werkelijk.

Kijken naar de klok

Genesis 1 vertelt ons: toen legde God de structuren die ons leven op aarde mogelijk maken. Toen was de Schepper bezig de tijd in gang te

zetten om ons die week van zeven dagen te geven. Een tijdschema dat niet uit de schepping af te lezen is. De maan geeft de maanden aan, maar de week is ons door de God van Israël geopenbaard. Om er zes dagen in te werken en er één van te rusten, naar Gods voorbeeld en gebod. Zonder de structuur van de week is ons leven een trein die pas stopt bij het sein van de doodsklok. Zonder de openbaring van Genesis 1 zouden we de orde en structuur van Gods werk nooit ontdekken.

Ik meen dat over Genesis 1 gedacht mag worden, zoals Doedens en Douma doen. Op hun voorstel van exegese mag kritiek geleverd worden. Hun hypothese kan gefalsifieerd (als onjuist aan de kaak gesteld) worden. We hoeven elkaar niet liefjes te behandelen, als grondige kritiek nodig is. Maar ik geloof niet dat het gezag van de Schrift bij deze broeders niet veilig is of dat zij de leer van de inspiratie aantasten. Er is genoeg aan de hand in de kerken, maar het is niet nodig te schrijven alsof de klok al op vijf voor twaalf staat.

De aap uit de mouw?

Er blijft een vraag liggen. Neem even aan dat de scheppingsweek van Genesis 1 uitgelegd mag worden als een vertelraam. Maar wordt met die exegese niet de grond van de Schrift losgewoeld om de theorie van de evolutie in te passen? Is misschien een belangrijke reden om zo'n exegese te zoeken juist in de ontdekkingen van de natuurwetenschap gelegen? Het achttal predikanten meent bij Doedens en Douma sporen daarvan aan te treffen. En dat versterkt de vrees dat het gezag van de Schrift van buitenaf wordt ondergraven.

Inderdaad schrijft Douma in zijn boekje over de ethiek van Genesis: 'Waarom zouden we een theorie als over de *oerknal* (de big bang) zonder meer moeten afwijzen op grond van wat de Bijbel over Gods schepping zegt?' (47) Hij ziet overeenkomst met de aanname van een begin van hemel en aarde in de wetenschap én het getuigenis van Genesis 1. Eveneens tussen de veronderstelde evolutie van lagere naar hogere levensvormen én de opklimming van plant, dier en mens in Genesis 1. Ook wijst Douma op de aanname dat het heelal in de loop der tijd is uitgedijd. Dit alles is voor de acht predikanten reden om te vragen of Douma's gebruik van de kaderhypothese in de uitleg van Genesis 1 'hem nu ruimte verschaft om te overwegen of schepping en evolutie niet in elkaar te schuiven zijn'.

Duidelijk is dat Douma spreekt van 'evolutie (ontwikkeling) op de bodem van Gods creatie, in Gods scheppend werk zelf' (47). Ook schrijft hij: 'Wetenschappelijk verantwoorde ontdekkingen en hypothesen brengen ons niet in strijd met de Schrift. In de *interpretatie* van die ontdekkingen treedt een scheiding op tussen gelovigen en ongelovigen'. Hij levert zich niet

uit aan de theorie van de evolutie die bij talloos veel mensen vervolgens een leer en credo geworden is. Positief is: deze manier van denken neemt de vele christenwetenschappers die zich met de ontwikkeling van de schepping bezighouden, serieus.

Toch kan ik mij voorstellen dat de vraag overblijft: maar houden we zo niet alleen het geloof over dát God de Schepper is van al wat leeft, maar niet hóe Hij alles schiep? Komt bij Douma de aap uit de mouw in wat hij over ontwikkeling op basis van de schepping schrijft? Wie kan verhinderen dat een ander op deze basis verder gaat dan Douma en de hele evolutieleer in de schepping inpast?

Studeren op de schepping

Ik kan mij niet voorstellen dat Gods openbaring in Genesis 1 ons niets zou vertellen van de orde in zijn scheppend werk. De *opklimming* van één naar zes tot de volmaaktheid in zeven getuigt daar al van. Het is bovendien de *inhoud* van wat ons als scheppingsweek in zes dagen, plus de sabbat van God, wordt verteld. Wie uit Genesis 1 slechts overhoudt dát God de wereld schiep, fileert de openbaring over de schepping tot op het bot. Maar hoe dit prachtige, eerste bijbelhoofdstuk over het 'hoe' van zijn scheppend werk getuigt, daarover mag worden nagedacht. Met eerbied voor het getuigenis van de Geest van wat geen mens heeft gezien of gehoord.

Veel natuurwetenschappers (moeten) werken met modellen uit de evolutieleer, omdat dat de canon van wetenschap is. Zitten zij niet in een spagaat als zij het geloof niet willen prijsgeven in God die alles schept en voor zijn wereld zorgt? Ik daag hen uit daarover als christen-collega's in gesprek te blijven, en er de theologie in te betrekken. Maar dan moeten theologen wel bereid zijn om goed naar hen te luisteren. En vragen en denkwegen niet te vroeg worden afgesneden. Dat vergt ook Godsvertrouwen: dat het Woord wel voor zich spreekt.

Dr. E.A. de Boer is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zeist

KERNREDACTIE:

Drs. G.J. van Middelkoop,
Prof. Dr B. Kamphuis

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Dr. E.A. de Boer, Drs A.L. Th. de Bruijne,
Drs. I.D. Haarsma, Prof. Dr. G. Kwakkel,
Drs. B. Luiten, Drs K. de Vries, J. Westert.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, Drs E. Brink, J.M. de Jong,
Drs. A.S. van der Lugt, Dr J. Smelik,
Drs. H. Veldman

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3653552

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per
post via bovengenoemde postbus.

Uitgever: Print Media.bv, Bedum
Technische realisatie:
Scholma Druk bv. Bedum

ADMINISTRATIE EN

ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

€ 49,50 per jaar
studenten € 19,50;
buitenland € 109,00
- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december

- opzegging van het abonnement dient 1 maand voor aanvang van het nieuwe abonnementsjaar schriftelijk of per e-mail te geschieden (voor 1 december)

Losse nummers € 1,50 (incl. Porto).

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en slechtzienden. Tel. (0341) 565477.

ADVERTENTIES:

Prijs: € 0,45 per mm.
Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

Over de Heilige Geest: Nu is het feest!

**En toen de Pinksterdag aanbrak, waren allen tezamen bijeen.
En eensklaps kwam er uit de hemel...
Handelingen 2:1 e.v.**

A.M. de Hullu ■

Discussie over de Heilige Geest

We hebben als lezers van *De Reformatie* in de afgelopen tijd heel wat gediscussieerd over de Heilige Geest. In dit blad werd de discussie gevoerd, maar ook in andere bladen die we lazen, in onze eigen gemeenten en in allerlei bijeenkomsten. We probeerden elkaar te begrijpen en iets over te brengen van wat onze eigen overtuiging is. Voor de één is dat misschien een nieuwe overtuiging. Je wilt de winst van je nieuwe inzichten en ervaringen overdragen. De ander wil juist de waarde benadrukken van wat we uit onze traditie meegekregen hebben over de Heilige Geest.

Het is verleidelijk om in de rubriek meditatief van dit pinksternummer een bijdrage te leveren aan deze discussies. Toch wil ik dat niet doen. De Heilige Geest levert zelf een belangrijke bijdrage, juist door op een feest te komen. Hij komt op het joodse wekenfeest, vertelt Handelingen 2:1. Het is een dag die door feestvreugde gekenmerkt wordt en waarvan de Geest de feestvreugde nog groter gaat maken. Over de Heilige Geest en zijn werk valt veel te discussiëren. Maar met Pinksteren is het allereerst: vieren! Juist dat vieren blijkt een wonderlijke eenheid te geven.

De Geest wil discussie

Is het verkeerd dogmatische discussies te voeren? Integendeel. De Heilige Geest geeft ons de volle omvang van de bijbel om God en Hemzelf daaruit zo goed mogelijk te leren kennen. Van Hem zijn gaven als kennis en onderscheidingsvermogen. Laten we open en eerlijk in gesprek blijven over het werk van de Heilige Geest en het verlangen naar meer. Dat kan nooit een bedreiging zijn voor zijn werk en onze vreugde erover. De Geest zet ons juist zelf op de weg van de bezinning en het gesprek.

Meer dan discussie

Het wordt pas gevaarlijk als we alleen maar discussiëren en die discussie misschien laten veranderen in een loopgravenoorlog. De Heilige Geest geeft niet alleen kennis en onderscheidingsvermogen en alle andere gaven die nodig zijn voor discussie. Hij is het ook, die op een feest komt. Van Hem komen

ook verwondering, dankbaarheid en blijdschap. Juist door de werking van de Heilige Geest is de diepe beleving van eenheid en vreugde mogelijk die Paulus in 1 Korinte 12 noemt: als één lid eer ontvangt, delen alle leden in de vreugde. Het zou niet naar de aard van de Heilige Geest zijn om onze onderlinge discussies te laten verstommen. Maar het zou tot onnodige vervreemding en verwijdering leiden als we daarnaast ook niet de feestvreugde van samen vieren zouden beleven.

Nu is het feest

We horen en zien in deze dagen volop hoe de Heilige Geest werkt in de gemeente. Gemeentelieden, vaak jonge, doen belijdenis van hun geloof. Anderen worden door de volwassendoop lid van de gemeente. Ouderlingen en diakenen worden bevestigd. Sommigen voor het eerst. Wat een wonder dat God steeds weer nieuwe mensen roept en dat de Geest hen toerust. Anderen worden voor de zoveelste keer ouderling of diakenen. God gaat door met zijn werk. Huwelijken worden bevestigd in de gemeente. Juist deze maand veel. Door de Heilige Geest beginnen jonge mensen aan een christelijk huwelijksleven en verlangen daarin de aanwezigheid van God. Wat is er veel om je over te verwonderen.

De Heilige Geest kwam op een feest en maakt er een feest van in de kerk. Als we de vreugde daarover blijven delen, laten we ons door hem uittillen boven een kerkelijk klimaat van verkillen en vervreemding.

Heden is het pinksterfeest!
Looft en dankt de Heilige Geest.

Ds. A.M. de Hullu is predikant van de Gereformeerde Kerk te Bunschoten-oost

Zeggen wat je niet mag zeggen

wandelen met God

'Waarom vergeet God mij?'

Als iemand dat tegen je zegt, hoe reageer je dan?

B. Luiten ■

Weten wie God is

Misschien heb je zoiets wel eens gehoord. Wanneer bij iemand de nood hoog gestegen is, en er geen uitkomst lijkt te komen. Of wanneer de levensweg zo geheel anders gaat dan was gevraagd in voortdurend gebed.

'God ziet me niet'.

'Hij hoort me niet'.

Met alle begrip voor de situatie wil je daar dan toch wel wat van zeggen. Want dit gaat te ver. Wat er ook aan de hand mag zijn, hoe onbegrijpelijk Gods wegen kunnen gaan, Hij zal zijn kinderen nooit vergeten. Toch?

Jesaja pakt fors uit, door de Geest gedreven, als hij dit soort taal onder het volk in ballingschap hoort. 'Onze weg is voor de Here verborgen' durven ze te zeggen. (Jes. 40:27-31). *Zijn ze niet goed wijs?* Hebben ze geen begrip van de grondvesten van de aarde? Een eeuwig God is de HERE, Schepper van de eindigen van de aarde. Nooit verslapt zijn aandacht. Kijk anders omhoog naar de sterren, ontelbaar veel zijn het er en elk wordt door Hem bij name geroepen. Zal jouw levensweg Hem dan te moeilijk zijn? Hiervan zingen wij al heel wat generaties lang:

*Beveel gerust uw wegen,
al wat u ʼt harte deert,
der trouwe hoed 'en zegen
van Hem die ʼt al regeert.
Die wolken, lucht en winden
wijst spoor en loop en baan,
zal ook wel wegen vinden
waarlangs uw voet kan gaan.'*

(Liedboek Gezang 427:1)

Misschien zingt de jeugd deze taal niet meer. Maar precies hetzelfde vertrouwen ligt in een eenvoudig lied als 'Jezus is de goede Herder' (E&R 230). Prachtig om de kleintjes te horen zingen:

*'En wanneer je soms alleen bent
en je hart is vol verdriet,
denk dan aan de goede Herder
Hij vergeet zijn schapjes niet'.*

Hoemo alleen de kleintjes? Dit is de boodschap voor alle (leef)tijden, voor ieder die door verdriet wordt overstelpt. Hoe erg het ook is, de Here is nabij.

God, waarom?

En toch, hoe waar dit ook is, in diezelfde bijbel komen we ook andere taal tegen. In Psalm 13 staat, als klacht van David:

'Hoe lang, HERE? Zult Gij mij voortdurend vergeten?

Hoe lang zult Gij uw aangezicht voor mij verbergen?'

Daar schrik je van. Kan zoiets gezegd worden? Was dit wel goed van David? En kunnen wij dat dan wel zingen?

Psalm 42 is vol strijd en tegenstelling. De dichter gaat heen en weer tussen hoop en wanhoop. Hij heeft nog de herinnering aan zijn vroegere vreugde in God, maar de ervaring is verdwenen. In die moeite komen we tegen:

'Ik wil tot God mijn rots zeggen:

Waarom vergeet Gij mij?'

Dat staat er dan. Mag dat? Gaat dit niet te ver?

Is dat geen belediging voor God, die zo verrassend trouw is?

Psalm 77 is een lied van iemand die 's nachts niet kan slapen van al het piekeren. *'Mijn ziel weigert zich te laten troosten', horen we. En even verder:*

'Dit krenkt mij, dat de rechterhand van de Allerhoogste verandert'.

Toe maar. Hebben wij reden om gekrenkt te zijn? Is de Allerhoogste veranderlijk in zijn toegezegd beleid?

Hoe kan dit ook allemaal in de bijbel staan, naast die woorden van Jesaja, waarvan er nog heel wat meer te citeren zouden zijn?

Geen kritiek

Het ene is waar, en het andere ook.

Al lijkt dat heel tegenstrijdig, wellicht.

Maar de ene situatie is de andere niet, daardoor is er een groot verschil in hoe iemand zijn klachten uiten kan.

Het volk in ballingschap heeft lange tijd hardnekkig geweigerd schuld te erkennen. Hun wegvoering was een grote vergissing, zij waren immers het volk van God? Het zou spoedig recht gezet worden, dat kon niet anders. Als dat dan langer duurt, te lang naar het oordeel van

de mensen, zeggen zij: 'God let zeker even niet op'. Waarop Jesaja reageert zoals we zagen: *'zijn jullie niet goed wijs?'* Zou God niet opletten, even niet weten wat Hij doet? Wat eigenwijs om zo te denken. En dat terwijl de Heer voortdurend heeft laten weten, dat de oorzaak van al deze ellende bij het volk ligt. Maar er was geen inzicht, geen berouw, geen bekering. Daarom moest men het land verlaten. Als dan de suggestie wordt gedaan, dat God het niet meer op een rijtje heeft allemaal, is daarop de reactie duidelijk: men krijgt de wind van voren, want men heeft geen besef van God. Op allerlei manier kan een dergelijke reactie ook vandaag nodig zijn. Als er kritiek is op Gods beleid vanuit eigen betweterigheid. Wanneer God wel aan allerlei verwachtingen zou moeten voldoen, terwijl er geen gehoorzaamheid is en al helemaal geen berouw of bekering. Of als Hij overal de schuld van krijgt, terwijl mensen niet in de gaten hebben hoe bijzonder het is dat Hij deze bedorven wereld nog liefdevol dragen wil. Dan moet ook vandaag gezegd kunnen worden: weet u wel wie God is eigenlijk? Want als u dat zou weten, zou u zo niet praten. U beledigt Hem door Hem zo te bekritisieren.

Roepen uit de diepte

Maar kennelijk kun je ook op een andere manier aan God twijfelen. Niet uit hoogmoed of uit eigenwijsheid, maar uit zorg en wanhoop.
 Mag dat dan wel?
 Nou nee, eigenlijk ook niet.
 Want hoe begrijpelijk ook, je verwacht dan toch te weinig van God.
 Maar juist daarom is het dan zo bijzonder, dat je deze uitspraken van 'U vergeet mij' en 'U krenkt mij' toch in de bijbel aantreft. Ook de Psalmen zijn woord van God, op papier gekomen door mensen die door de Heilige Geest gedreven werden. De dichters spraken zij boven zichzelf uit en kwamen zo tot een lied voor alle tijden. De Geest zelf legt de woorden op onze lippen: 'U vergeet mij...'
 Doet de Geest dat?
 Maar Hij weet toch wel beter?
 Ja, dat is zo. Maar tegelijk is Hij ook de Geest die in de mens de diepten doorzoekt (Ps. 139), die onze nood peilt als geen ander. Hij weet hoe ons leven is aangetast, niet alleen ons lichaam, maar ook onze geest, onze psyche, en daardoor ons gevoel, ons bewustzijn en onze waarneming. Gelovige mensen kunnen overweldigd zijn door verdriet, of door depressies niet in staat om het licht op te vangen dat over hen schijnt. *Voor hen is de werkelijkheid anders.* Dat is het punt.
 De Geest weet heus wel hoe God is. Die waarheid komt niet in gevaar.
 Maar Hij weet ook wie wij zijn. Hij ontfermt zich over het gebroken leven, waarin de werke-

lijkheid zo anders ervaren kan worden. Die mensen leert Hij bidden, met hun nood tot God gaan. Niet de nood ontkennen, de eenzaamheid, de donkerte, nee, ga maar zeggen.

Voor elke situatie een gebed

Dit is een geweldige troost. De Geest zoekt ons op niet waar we zouden moeten zijn, maar waar we *zijn*. Hij peilt onze werkelijkheid, hoe ver die ook van de waarheid verwijderd kan zijn. Als daarin zonde aanwijsbaar is, zal Hij je vermanen om je zo tot Christus te brengen. Maar Hij heeft ook oog voor een zware last, voor een groot verdriet, voor chronische ervaringen van eenzaamheid en depressie en voor alles wat in een ontlusterd mens gevonden kan worden.

Al die mensen weten niet meer wat ze naar behoren bidden zullen. Maar de Geest komt hen te hulp (Rom. 8), met een groot gebedenboek, om te zeggen of te zingen. *Als je maar met je nood tot God gaat!* Dat adres vol liefde en ontferming, laat dat dan de waarheid zijn waaraan je je vasthoudt, wat er verder ook verschoven mag zijn in je waarneming.

'God, hoe lang nog vergeet u mij?'

Nee, dat is niet zo. Feitelijk niet. Maar als je het niet anders kan zien dan zo, terwijl je toch naar God verlangt, *zeg het Hem dan*. Verstop je vraag niet, maar spreek hem uit. Ga hoe dan ook als kind naar je Vader.

Ieder begrijpt, dat dit niet met hoogmoed te maken heeft of eigenwijsheid. Wel met heel veel liefde en lankmoedigheid van onze God. In het Psalmenboek is er voor ieder mens in elke situatie een gebed, om daarmee tot God te gaan. Heel donker kan een lied soms zijn, met het adres als enig lichtpunt. Dat kan wel eens alles zijn. Dat kan voor zo'n moment precies het goede gebed zijn. Om dit leven, hoe donker ook, te leggen in de handen van de Heer.

Ds. B. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum

Reformatoren contra charismatische leiders (2)

2. Charismatische leiders krijgen een antwoord van Luther

H. Veldman ■

Broeder Andries

Andreas Karlstadt begint tijdens de gedwongen afwezigheid van Luther plannen uit te werken om aan de vroomheid nieuwe vorm te geven. Hij wil dat de beelden uit de kerken worden verwijderd - en dus beginnen sommige actievelingen met een beeldenstorm. Hij wil dat de monniken en priesters gaan trouwen - en dus laat men de studie lopen en gaan op 'vrouwenjacht'. Karlstadt zelf zoekt zo snel mogelijk een bruid en trouwt haar binnen de kortst mogelijke tijd. Ook wil hij dat de pastor tijdens de kerkdienst in gewone kleren dienst doet - en dus legt Karlstadt zijn toga af om dat ambtsgevaad nooit weer aan te trekken. Hij wil dat men hem vanaf nu gewoon 'broeder Andries' noemt, want dát is nog eens een bewijs van gemeenschap der heiligen.

En dan wordt het Kerstfeest 1521. Met een grote schare van wel 2000 kerkgangers viert Karlstadt - voor velen toch nog onverwacht - de Mis, waarbij hij niet alleen het brood aan iedere gelovige uitdeelt, maar ook iedereen dwingt (!) uit de kelk met wijn te drinken. En bij heel die viering spreekt hij geen woord Latijn meer, het is de volkstaal die hij nu gebruikt. Dat is echt nieuw! Maar zo hoort het toch?!

De kerk van Wittenberg raakt in grote opschudding. Er zijn er die dit optreden van Karlstadt prima kunnen waarderen: dit is het! Zo beleef je pas echt de radicaliteit van het evangelie. Wat heeft die man een lef, een gave om de dingen

scherp te stellen! Wat een charisma om dit zo aan te pakken!

Anderen kunnen er niet bij dat dit 'evangelisch' heet. Dit is toch niet de ware reden waarom men met Rome had gebroken? Ja, dat die dingen ooit eens aan de orde moeten komen, dat spreekt vanzelf. Maar nu al? Moet je daar direct al zoveel nadruk op leggen? De derde groep die reageert is die van de rooms-gezinden. Zij treuren en hopen op terugkeer naar oude tijden. Toen alles nog onomstreden was. Toen je het samen zo goed had onder leiding van de priesters en de kloosterlingen. En zij zien Karlstadt als de uitvoerder van de plannen van de afwezige Luther.

Melanchthon krijgt bezoek van drie profeten

In die woelige tijd kloppen er drie jonge mannen op de deur van Melanchthons huis: ze willen graag een onderhoud met de geleerde. Zij stellen zich voor: Nicolaus Storch, Thomas Drechsel en Marcus Stübner. Ze vertellen er direct bij dat ze hier zijn als 'Zwickauer profeten'. In het stadje Zwickau hadden ze veel geleerd van hun geestelijke leider, Thomas Münzer. Maar deze ijverige bewonderaar van Luther was in april 1521 uit zijn ambt gezet en verbleef nu een tijd in het buurland Bohemen. Ze hadden in Wittenberg al met Karlstadt gesproken en zijn reactie, zo vertellen ze, is buitengewoon positief. Zij komen Melanchthon vertellen dat ze 'innerlijk verlicht' werden door de Heilige Geest en dat ze openbaringen hadden ontvangen dat er nog veel meer hervormingen moeten worden doorgevoerd. Nicolaus Storch geeft hoog op van de verschijningen die hij had beleefd van de engel Gabriël. Deze had hem gezegd: "Jij zult straks op mijn troon zitten"! De ondergang van de wereld staat voor de deur: nog 5, hoogstens 7 jaar, en dan is het zover. En daarom moet de kerk in actie komen: ze moet in plaats van de Mis nu het Avondmaal vieren en dan ook 'onder beide gestalten', precies zoals Karlstadt gedaan had op Eerste Kerstdag. De beelden moeten uit de hele stad verdwijnen, niet alleen uit de kerken, maar ook uit het straatbeeld, ja ook uit de tuinen van particuliere woningen. En waar de kerk ook een eind aan moet maken? Aan de kinderdoop! Die

Het godsdienstgesprek te Marburg met Melancton zittend in het midden van de tafel.

praktijk kom je toch nergens in de Bijbel tegen? En dat is logisch ook: in het nieuwe rijk van Christus - waarvoor zij zich inzetten - horen alleen maar echte gelovigen. Voor kinderen is daar geen plaats, want die hebben nog geen geloof.

Wat Melanchthon daarvan vindt? Hij staat perplex, hij voelt wel innerlijke weerstand, maar heeft er niet zo veel tegen in te brengen. Hij is duidelijk met de zaak verlegen. Ze beroepen zich ook steeds maar op Luther. Ja, Luther had hier moeten staan. Maar de Wartburg is ver en de gevaren groot.

Verdere radicalisering

Toch zou het fijn zijn als Luther hier wat aan zou doen. Want Karlstadt begint nu ook rond te bazuinen dat de 'innerlijke verlichting' voor Gods profeten voldoende is om het Woord te brengen. Je hoeft niet meer naar de universiteit. Oude talen zijn overbodig. Dogmatiek in je hoofd zetten is weggegooide energie. Je moet leven bij de innerlijke inspiratie die je van de Geest ontvangt. We merken hier op dat Karlstadt en de zijnen gevaarlijk dicht in de buurt komen van de leer van de 'on-middellijke inspiratie', dat wil zeggen dat de Geest zonder enig middel zich met Gods woord rechtstreeks tot de dienaar richt. Daarmee staat de Bijbel bij hen op een lager niveau - die is dan niet meer dan een 'bij-bel' (naast de 'hoofd-bel').

En intussen ziet men in Wittenberg veel nieuwigheden. Studenten hangen de baret aan de wilgen en stoppen met het volgen van colleges. De opleiding 'tot de Dienst des Woords' is een zaak waar je immers geen Grieks voor hoeft te kennen. Al die studie is een verhindering om tot God door te dringen. Doe maar gewoon. Van de drie Zwickauer profeten was er maar één theoloog, de twee anderen waren lakenscheerders. Gewone jongens die zich hadden opengesteld voor de Geest. En dat was precies wat je als gelovigen allemaal moest doen. Och waren allen maar profeten...!

Zo zal ook de nieuwe kerkorde voor Wittenberg gestalte krijgen. Althans volgens Karlstadt. Of Luther dit wel goed vindt? Hij krijgt op zijn geheime adres brieven die hem verontrusten.

Regeneratie

Het woord 'regeneratie' hoort in dit verhaal niet onvermeld te blijven. Want bij Karlstadt hangt heel zijn visie op kerk, geloof en levenspraktijk samen met dit woord. Het wil zoveel zeggen als 'levensvernieuwing'. Karlstadt betreft het op het leven van de gelovige die na het ontvangen van de rechtvaardiging de tekenen (of bewijzen) van de daarop volgende levensvernieuwing dadelijk moet laten zien. Levensheiliging is een zaak die elke 'vernieuwde christen' op zijn program heeft staan. Na zijn bekering - eigenlijk zou dat samen moeten vallen met de doop, feitelijk dus met de wederdoop - moet de bekeerde christen een

heel nauwgezet, streng omschreven levenspatroon volgen. Regeneratie is de weg naar het volgende niveau van het christelijke leven.

Daarin kan een gelovige het zo ver brengen dat hij de wet van God helemaal vervult. Er hoeft weinig of niets meer over te blijven van de zonde in je leven. Vandaar dat Karlstadt zo sterk pleit voor uiterlijke veranderingen na de reformatie in Wittenberg. Het leven moet een toneelbeeld zijn van een zuiver christelijke stijl.

Luthers reactie: iedere dag een preek!

Luther komt in maart 1522 met toestemming van zijn keurvorst Frederik de Wijze van Saksen terug in Wittenberg. Hij heeft zijn plan klaar. De uitvoering begint op zondag 9 maart 1522. Dat wordt de eerste dag van een serie van acht preekdagen van Luther. *Elke dag* wordt preekdag, tot en met de volgende zondag. Luther bestijgt dag na dag de preekstoel van de stadskerk en spreekt zijn verontruste gemeente toe. Hij troost, hij waarschuwt, hij bemoedigt hen zo goed hij maar kan.

De inhoud van zijn Invocavit-preken is ons (in conceptvorm) bewaard gebleven. We geven per preek een korte weergave.

1. In de eerste preek behandelt Luther de hoofdzaken van het christelijke leven en spitst zijn boodschap toe op de zaak van de Mis. Hij brengt het als volgt naar voren:

Er zijn twee hoofdzaken waar het in Wittenberg niet aan mankeert en dat zijn deze: a. het besef 'dat wij kinderen des toorns zijn' en dat al onze werken niets waard zijn - waartegen we, aldus Luther, niet moeten inbrengen tegenover de Here: Wij hebben U toch een altaar gebouwd, en een mis opgedragen! b. dat God zijn Eniggeboren Zoon gezonden heeft opdat wij in Hem geloven en Hem zouden vertrouwen en zo bevrijd worden van de zonde.

Aan twee andere zaken ontbreekt het echter wel in Wittenberg: a. we moeten liefhebben zoals God ons ook heeft liefgehad; en door de liefde moeten we de ander dienen; zonder liefde is het geloof niets waard (vgl. 1 Cor. 13); we moeten ons uit het Woord van God laten leren om Gods navolgers te worden; b. daarbij kan het geduld niet gemist worden, als broeders moeten we op elkaar wachten en rekening houden met elkaar. Luther vervolgt met de waarschuwing voor 'valse' ijver waarbij geen rekening gehouden is met de zwakken. Hij waarschuwt voor de duivel: "U denkt dat hij slaapt? Hij slaapt niet, want hij ziet het ware licht opgaan en omdat hij het niet graag ziet, wil hij van opzij inbreken en als wij niet oppassen zal hij het doen ook!"

De val waarin we trappen is die van ons eigenmachtig, voorbarig optreden. Ieder die er aan heeft meegewerkt dat de Mis werd afgeschaft, heeft gedwaald. Niet dat dit niet in overeenstemming is met de Schrift, maar het is gebeurd buiten alle orde. En het heeft ergernis

gegeven. Nee, Luther wil geen terugkeer naar de misvieringen van eerdere tijd. Dat laat de Schrift niet toe. Maar we moesten ons meer laten leren door de Schriften over de manier waarop alles onder ons toe moest gaan. Nu is er in vleselijke ijver gehandeld. En de liefde tot onze naaste is niet in praktijk gebracht. Om de ellende die dit met zich meebracht heeft mij, aldus Luther, ertoe gebracht terug te keren in uw midden. Hij sluit af: “Nu is er genoeg gezegd over de mis, morgen wil ik het over de beelden hebben”.

2. De preek van maandag gaat in de lijn van geloof en liefde verder. Luther maakt onderscheid tussen dingen die noodzakelijk moeten gebeuren en dingen waarover men in vrijheid mag verschillen. In beide gevallen moet men de naaste liefdevol bejegenen. De Mis moet worden afgeschaft omdat men denkt dat men er een verdienstelijk werk mee doet. Er is geen twijfel over of die moet worden afgeschaft. Maar men moet niemand de haren uit het hoofd trekken en hem ertoe dwingen: het Woord van God moet dat doen. “Wij hebben weliswaar het recht van het Woord, maar niet de uitvoeringsmacht. Het Woord moeten wij prediken, maar de gevolgen ervan zijn voor Gods rekening”. En net zoals de apostel Paulus in Athene (Hand. 17) de altaren van de afgoden daar liet staan, maar wel de bevolking opriep de afgoden niet langer te dienen, zo moeten ook wij het geweld achterwege laten en het Woord van God haar werk laten doen. “Prediken wil ik het, zeggen wil ik het, schrijven wil ik het. Maar dwingen, met geweld dringen wil ik niemand, want het geloof wil vrijwillig aangewonnen worden en niet afgedwongen”. Luther sluit af: “Laat ons erop toezien dat wij niet de zwakke gewetens verleiden”. Het is die maandag eigenlijk nog niet eens over de beelden gegaan.

3. In de dinsdagpreek gaat Luther het hebben over de dingen die men vrij kan laten, de niet-noodzakelijke dingen. Zoals het huwelijk en het al of niet verlaten van het klooster. Hier moet ook niemand dwingen, zegt de hervormer. Het is verkeerd om te zeggen ‘dat die en die het gedaan heeft en dat men de meerderheid maar gevolgd is’, zoals Karlstadt en Zwilling zeiden. Ieder moet voor zich de volle overtuiging hebben dat hij goed handelt. En dat kan alleen maar als de Schrift er duidelijk over spreekt, zoals in 1 Tim. 4:1. Luther bindt de gewetens aan de Bijbel!

En evenzo spreekt Luther nu over de beelden. Hij gaat na hoe deze in de kerk hun plaats hebben gekregen en hoe het misbruik ontstond. Luther wil niet dat ‘de harten er aan hangen en erop vertrouwen’. Dat moeten we prediken en het Woord moet zijn werk doen: ‘dat moet de harten der mensen gevangen nemen en verlichten’.

4. De preek op woensdag gaat vooral in op de verleidingen van de duivel m.b.t. de beelden en de spijzen. Het vasten is ook een zaak van de christelijke vrijheid. Vis eten op vrijdag - en geen vlees? Je moet je de vrijheid die God je gaf niet af laten nemen door pauselijke voorschriften. Maar je moet ook in deze dingen je broeders en zusters die zwak zijn niet ergeren!

5. Luther gaat in zijn vijfde Invocavitpreek opnieuw in tegen het dwangmatig karakter van de vernieuwingen door Karlstadt en Zwilling. Hij benadrukt nog eens dat er geen vernieuwing kan komen of het Woord van God moet ‘door en door gepreekt’ zijn, en erkend! Verder gaat Luther in op de beide gestalten van het Avondmaal, het brood en de wijn. Hij onderwijst zijn gemeente vanuit de Schrift en benadrukt ook in dezen dat dwang om ook de wijn te drinken achterwege moet blijven.

6. Op de vrijdag van deze week onderwijst Luther zijn hoorders hoe ze het sacrament van het avondmaal, de evangelische mis, moeten ontvangen. Hij benadrukt dat het deelnemen eraan alleen goed is als dat in het geloof plaatsvindt. Daarvoor zal men vooraf zichzelf moeten onderzoeken of men inderdaad de juiste ‘vreze des Heren’ kent. Deze preek heeft veel weg van het ons bekende onderwijs in het Avondmaalsformulier.

7. In zijn zevende preek gaat Luther na welke vrucht de bediening van het sacrament laat zien, c.q. moet laten zien. Dit liefdesgeschenk van God moet bij de gelovigen de liefde tot God en die tot de medemens tevoorschijn roepen. Dat is in de slotconclusie van Christus zelf ook duidelijk: de liefde is het hoogste goed, eerst die tot God, dan ook tot de naaste.

8. De laatste Invocavitpreek - het is intussen weer zondag - gaat over de biecht. Luther had zich al in zijn 95 stellingen tegen de verkeerde biechtpraktijk gekeerd, maar hij was erop tegen dat de biecht werd stopgezet. Hij noemt drie redenen waarom het goed is biecht in de gemeente in stand te houden: a. de biecht voor en binnen de gemeente, d.w.z. de broederlijke vermaning (m.n. door de ambtsdragers) op grond van Mat. 18:15-18; b. de biecht voor God, d.w.z. de zonden erkennen en belijden, zoals Psalm 32 daarover schrijft; c. de biecht voor de medegelovigen, een onderdeel van de biecht binnen de gemeente, maar nu meer in de persoonlijke sfeer (onder twee ogen). Dit alles is erg nodig, aldus Luther, want de duivel zal alles in het werk willen stellen om ons zondebesef uit te wissen! Terwijl we zoveel vergeving nodig hebben. Daarmee is de biecht dus een noodzakelijke schakel in het leven van de christen. De biecht moeten we niet verachten, maar juist zien als een troostvolle zaak. “Want u weet nog niet, wat voor moeite het kost om met de duivel te strijden en hem te overwinnen. Ik weet het

maar al te goed, omdat ik een of twee stukken zout met hem gegeten heb. Ik ken hem goed, en hij mij ook. Als u hem had herkend, zou u de biecht niet hebben verworpen". 'Seid Gott befohlen. Amen.' Zo besluit Maarten Luther zijn laatste Invocavitpreek.

Door Luthers Woordverkondiging zijn veel mensen overtuigd geraakt van de reformatie die in geleidelijkheid haar weg zoekt naar de harten van de gelovigen. Het Woord moet het doen! Geen uiterlijke dwang. Daarom is geduld een schone zaak en een reformatorisch kenmerk van de eerste orde.

Luther en de kinderdoop

Een 'rode draad' door onze artikelenserie is het thema van de *kinderdoop*. Juist ook omdat men in charismatische kringen steeds benadrukt dat deze doop niet bijbels is en dat er alleen maar sprake kan zijn van geloofsdoop. En daarbij beseffen we tegelijk dat de charismatici op gereformeerde gelovigen soms grote invloed uitoefenen. Ze zijn 'zomaar' losgeweekt van hun gereformeerde 'roots'.

Luther staat bekend om de volgende uitspraak: "Ik dank God en ik ben blij, dat ik als kind gedoopt ben. Zo heb ik gedaan, wat God geboden heeft. En of ik nu geloofd heb of niet, ik ben niettemin op Gods gebod gedoopt".

Het motief dat deze doop op Gods gebod berust, komt vaak bij Luther naar voren. Hij toont daarin het 'katholieke karakter' van de kinderdoop. Indien deze doop inderdaad een gevaarlijke dwaling zou zijn, zoals de dopers beweren, had God er in de loop der tijden wel voor gezorgd dat deze verdwenen zou zijn.

Maar dat is niet het geval. De kinderdoop is dus Gods bedoeling. Er is niets in de Bijbel dat tegen de kinderdoop pleit. "Men moet niets omverwerpen of veranderen, wat men niet duidelijk met de Schrift kan omverwerpen of veranderen".

De kern voor de kinderdoop is bij Luther dezelfde als die voor de oudtestamentische besnijdenis: God komt naar de mens toe met zijn belofte. De dopers wierpen hem tegen: de kinderen kunnen die belofte toch niet begrijpen? Daartegen kwam Luther op voor het *blij-*

vende karakter van de doop. Het sacrament dat men als kind ontving, draagt men heel zijn leven bij zich. Dat kan men nooit weer ongedaan maken. Het is een grote troost als men dat blijft beseffen. En daarbij is van fundamentele betekenis dat de gemeente getuige was van de doop. Want de kerkgemeenschap draagt daarom ook haar verantwoordelijkheid voor de opvoeding van het kind in de christelijke leer. Luther wil niets weten van een doop op grond van het geloof. Dat kan geen grond zijn voor het sacrament. Want de ene dag is je geloof groot, de volgende dag word je aangevochten en raakt het in een crisis. "Wie eenmaal een fundament voor zijn doop in zijn geloof zoekt, blijft aan het dopen. Hij blijft ook aan het wankele". Luther sprak zich ook zo uit: "Wanneer ge echter zoudt begeren om opnieuw gedoopt te worden, zo verloochent gij, dat ge door God gedoopt zijt. Dit zal God niet ongestraft laten, omdat ge zijn werk, o mens, te niet doet. Want Hij heeft bevolen in zijn naam te dopen".

Luther ziet dan ook in de handelwijze van de wederdopers een onmiskenbare poging om het sacrament te baseren op de menselijke werken. "Er zit een werkduivel bij hen". Er mag geen enkel moment gedoopt worden vanuit de werkeiligheid. Want aan het geloof van de mens ontbreekt immers zo vaak wat. "Men kan vallen, zodat men zegt: zie er is geloof geweest, maar het is er niet meer. Maar van de doop kan men niet zeggen: daar is de doop geweest en nu is er geen doop meer. Neen, ze staat nóg want Gods gebod staat nog, en wat naar zijn gebod gedaan, staat ook en zal ook blijven". Zo bleef Luther met de kinderdoop in het katholieke spoor.

Drs. H. Veldman is kerkhistoricus en woont in Zuidhorn.

persbericht

Op zaterdag 4 juni 2005 organiseert de Commissie voor de Centrale Diaconale Conferentie de 113e conferentie te Veenendaal. Het thema is: **Diaconie in de samenleving** - ontwikkelingen rond WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning). Inhoudelijk en praktisch uitgewerkt. Daarnaast wordt gesproken over de plaats van de collecte in de eredienst. Ook zijn er presentaties van diaconale steunontvangende organisaties. Iedere (nieuwe) diaken wordt uitgenodigd op te komen. Ontvangst vanaf 09.45 uur. Verdere informatie is te vinden op www.diaconaalsteunpunt.nl.

Licht op het Zeeuws-vlaamse Zuiden...

evangelisatie en
zending

Op zondag 24 oktober 2004 wordt er in de Gereformeerde Kerk te Axel geprekt over Matteüs 5:14: 'U bent het licht voor de wereld...' Op diezelfde zondag fietst een redacteur van De Reformatie door het Zeeuws Vlaamse landschap. Tijdens zijn fietstocht komt hij in Terneuzen langs de Otheense Kreek. Daar ziet hij voor zich een groot kerkgebouw verschijnen: het gebouw van de Gereformeerde Gemeente, gebouwd op een terp. Al fietsend komen bij hem vragen op: hoe zouden ze in deze (in zijn ogen kerkelijke) omgeving eigenlijk bezig zijn met het evangelisatiewerk?

Vandaar zijn vraag aan mij: kun je niet eens in De Reformatie iets schrijven over het evangelisatiewerk in Terneuzen en wat breder op Zeeuws Vlaanderen? Wat gebeurt daar zoal op het gebied van de evangelisatie? Wat zijn vragen en moeiten waar je tegenop loopt?

In dit artikel met een beschrijvend karakter, probeer ik in te gaan op die vragen. Zonder daarbij de pretentie te hebben volledig te zijn.

J.H. Dunnewind ■

Gods plan

We geloven dat God een verlossingsplan heeft voor heel zijn schepping. Deze wereld is zijn wereld die Hij perfect heeft geschapen. Het is zijn wereld die Hij liefheeft (Joh. 3:16). Zelfs zo lief dat Hij die wereld niet afschreef toen ze tegen Hem in opstand kwam. Hij wil niet dat zijn wereld kapot gaat door de macht van de zonde en de satan. Integendeel: Hij openbaart al direct na de opstand tegen Hem zijn plan van verlossing (Gen. 3:15).

In dat plan van verlossing heeft God de hele wereld op het oog. Als Hij Abram roept, maakt Hij dat al duidelijk. God gaat zijn weg met Abram. Maar maakt direct al duidelijk dat Hij in Abram alle volken op het oog heeft: in hem zullen alle volken van de aarde gezegend worden (Gen. 12). De profeten spreken er ook van dat het heil zal komen tot het uiterste van de aarde (bijv. Jes. 49:6).

Dat plan maakt God waar door zijn Zoon Jezus Christus. Vlak voor zijn Hemelvaart geeft de Here Jezus de opdracht aan zijn leerlingen om in heel de wereld Hem te verkondigen (Matt. 28 en Hand. 1). Die opdracht is meteen ook een belofte: als Hij wil dat het evangelie verkondigd zal worden, dan zal dat gebeuren ook.

De geschiedenis bewijst dat Hij die belofte waarmaakt. Het Woord is de wereld ingegaan en wordt nog steeds op tal van plaatsen in deze wereld verkondigd. Zo maakt God zijn belofte aan Abram waar. Paulus zegt dat wie in de Here Jezus gelooft nakomeling van Abram is (Gal. 3). Zo werkt de HERE verder aan zijn plan met zijn wereld: uit alle volken en stammen en talen en naties brengt Hij mensen bij elkaar. Het komt tot zo'n groot volk van God dat het niet meer te tellen is (Openb. 7). Een volk dat voor altijd met Hem mag leven in heerlijkheid op een nieuwe hemel en nieuwe aarde (Openb. 21).

Ook Zeeuws Vlaanderen

In dat grote plan van God heeft Hij ook Zeeuws Vlaanderen een plek gegeven. Het evangelie van Jezus Christus mocht ook hier verkondigd en geloofd worden. De Zoon van God vergadert, beschermt en onderhoudt ook hier zijn gemeente. Hij geeft haar ook hier de opdracht om dat evangelie verder de wereld in te dragen. In dit artikel wil ik u iets vertellen over de context waarin dat gebeurt. Daarbij kijk ik eerst naar de bredere context van de vier Gereformeerde Kerken op Zeeuws Vlaanderen.

Vervolgens focus ik in op de situatie waar we in Terneuzen mee te maken hebben.

Protestant tegen rooms achterland

Zeeuws Vlaanderen wordt wel een landje apart genoemd. Al is het sinds maart 2003 met 'de overkant' verbonden door de Westerschelde-tunnel, je merkt toch dat de Westerschelde als een soort natuurlijk barrière staat tussen Zeeuws Vlaanderen en de rest van Nederland. Steden als Gent, Antwerpen en Brugge liggen niet ver van Zeeuws Vlaanderen. Er zijn dan op verschillende gebieden contacten met onze Zuiderburen. Voor meer specialistische medische zorg kom je bijvoorbeeld al snel in Gent terecht. Dat betekent dat we nogal verweven zijn met het roomse zuiden.

Op Zeeuws Vlaanderen zelf is de roomse invloed ook te merken. We zeggen wel eens: hoe meer je naar het oosten of westen van Zeeuws Vlaanderen komt, hoe roomser het wordt. In Hulst in het oosten staat een indrukwekkende basiliek.

Het midden van Zeeuws Vlaanderen zou je (enigszins chargerend) een soort protestantse enclave kunnen noemen. Hier bevinden zich op een betrekkelijk klein gebied de vier Gereformeerde Kerken van de classis Axel, namelijk Axel, Hoek, Terneuzen en Zaamslag met in totaal zo'n 2000 leden. De vier Gereformeerde Kerken op Zeeuws Vlaanderen liggen dicht bij elkaar. Ze zijn (ook vaak door allerlei familieverbanden) nauw aan elkaar verbonden.

Maatschappelijk, politiek en sociaal klimaat

Van de bevolking van Zeeuws Vlaanderen vindt nog maar een gering deel zijn werk in de agrarische sector. Schaalvergroting en (economische) problemen in die sector hebben er voor gezorgd dat het aantal mensen dat in die sector werkt sterk is verminderd.

Velen in het midden van Zeeuws Vlaanderen hebben hun werk in de Kanaalzone: het gebied langs het kanaal van Gent naar Terneuzen. Daar hebben zich (chemische) industrieën gevestigd. Dit heeft er ook voor gezorgd dat mensen van elders zich kwamen vestigen in Zeeuws Vlaanderen.

De burgerlijke gemeente Terneuzen (waar alle vier genoemde classiskerken onder vallen) telt 31 gemeenteraadsleden. Het CDA en de PvdA vormen daarin de grootste partijen. Maar ook de CU en SGP zijn erin vertegenwoordigd, naast o.a. de VVD en twee plaatselijke partijen. De stad Terneuzen kent de vragen en problemen (zij het veel kleinschaliger) waar ook grotere steden mee te maken hebben. We hebben ook hier bijvoorbeeld coffeeshops, daklozen, winkelopstelling op zondag (elke laatste zondag van de maand), toenemende vergrijzing terwijl juist veel jongeren van hier vertrekken om elders te gaan studeren.

Gezamenlijke evangelisatie

Deze wereld is Gods wereld. Ook Zeeuws Vlaanderen is van Hem. Ook voor hier heeft God zijn opdracht gegeven om het licht van zijn evangelie te verspreiden. Al bijna 25 jaar geven de vier Gereformeerde Kerken op Zeeuws Vlaanderen daaraan gezamenlijk invulling door evangelisatie in Gent, waar op dit moment twee predikanten werken die door de kerk van Axel zijn uitgezonden voor dit werk.

Vanuit het Zuiden mocht het evangelie ons bereiken. Als een soort ereschuld tegenover het Zuiden hebben de 4 kerken in hun evangelisatiewerk hun blik nadrukkelijk op België (te beginnen Gent) gericht.

hoe stimuleer je daarin de h le gemeente?

De kerk van Axel is daarbij 'zendende kerk'. Maar de overige classiskerken hebben zich nadrukkelijk ook aan dit werk verbonden. De kerk van Axel kent de commissie ZGEB (Zeeuws Vlaamse Gereformeerde Evangelisatie in België) waarin ook leden van de overige classiskerken zitting hebben. Onder Gods zegen en met financiële steun van alle Gereformeerde Kerken in Nederland is er nu een wijk-gemeente in Gent van iets meer dan 100 leden die op weg is naar zelfstandigheid. We hopen en bidden dat binnen afzienbare tijd er een zelfstandige Gereformeerde Kerk te Gent zal zijn.

R tranchement

Tot voor kort kwam er in de zomer een team van E&R naar een camping bij R tranchement (een plaats vlak aan de Westkust). Dit werk werd door de vier Zeeuws Vlaamse kerken ondersteund. De WER werd opgericht: Werkgroep Evangelisatie R tranchement. Deze werkgroep verleende allerlei hand- en span-diensten voor dit werk aan de westkust. Het werk was vooral gericht op jongeren.

In de loop van de jaren veranderde het karakter van de camping waar werd gewerkt: van een jongerencamping werd het meer en meer een gezinscamping met relatief veel Duitse gasten. Dat was voor E&R aanleiding om het project in R tranchement te be indigen. Dat betekende ook het einde van de WER.

Wel belegt de Gereformeerde Kerk van Hoek in de zomermaanden nog erediensten in R tranchement. Ook is de Gereformeerde Kerk van Hoek al weer een aantal jaren geleden begonnen met het beleggen van erediensten (buiten de zomervakanties) in Oostburg op de avond van de eerste zondag van de maand. Zo hoopt men ook door dit middel mensen te bereiken met het evangelie van Gods liefde voor zondige mensen.

Plaatselijk Terneuzen

Naast de genoemde activiteiten op het gebied van evangelisatie, zijn er ook de plaatselijke activiteiten. In het vervolg van dit artikel vertel ik iets over wat er in Terneuzen gebeurt en onder welke omstandigheden dat plaats vindt.

hoe gastvrij zijn we als gemeente?

De kern Terneuzen telt zo'n 35.000 inwoners. Zo'n 465 daarvan zijn lid van de Gereformeerde Kerk (vrijg.) te Terneuzen. Naast de Gereformeerde Kerk (vrijg.) bevinden zich hier verscheidene andere kerken en religieuze groeperingen. Te denken valt aan: de Rooms Katholieke Kerk; de Nederlands Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerk (synodaal) die zijn verenigd in de Protestantse Kerk in Nederland; Nederlands-Hervormde Evangelisatie op Gereformeerde Grondslag, de Hervormden in Hersteld Verband, de Gereformeerde Gemeente Synodaal, Gereformeerde Gemeente in Nederland, Oud Gereformeerde Gemeente, Evangelische Gemeente, Volle Evangelie Gemeente, Capitol Worship, Jehova's getuigen en Leger des Heils.

Evangelisatiecommissie

Temidden van deze kerken en religieuze stromingen wil de Gereformeerde Kerk te Terneuzen het licht van het evangelie laten schijnen. Daartoe is er onder andere een evangelisatiecommissie in het leven geroepen. Deze commissie heeft (naar art. 26 K.O.) als doel om hen die onbekend zijn met het evangelie of zij die daarvan vervreemd zijn daarmee (opnieuw) bekend te maken zodat zij zich voegen bij de gemeente van Christus.

De commissie doet dat niet alleen. Het is juist de bedoeling dat ze stimulerend en coördinerend werkt en zo de gemeente aanzet tot haar taak om het licht van het evangelie in haar eigen omgeving te verspreiden.

Daarin ligt ook al meteen een knelpunt: want hoe stimuleer je daarin de hele gemeente? Het is toch helaas vaak zo dat je een deel van de gemeente bereikt, terwijl anderen moeilijk zijn te betrekken bij het georganiseerde evangelisatiewerk. De commissie bezint zich momenteel op de vraag hoe zij daarin verandering kan aanbrengen.

Ook is de vraag: kun je in het evangelisatiewerk samenwerken met andere kerken? Wat kan dan wel en wat kan dan niet? Bezinning daarop - mee aan de hand van beschikbare publicaties op dat gebied - staat nog in de kinderschoenen.

Georganiseerd

Ondertussen ontplooit de commissie ook concrete activiteiten. Zo wordt er van tijd tot tijd

een sing-in georganiseerd. Daarvoor wordt in de stad op diverse plaatsen 'reclame' gemaakt om zo buitenkerkelijken te bereiken. Ook wordt de gemeente opgeroepen mensen persoonlijk uit te nodigen.

Rondom bijzondere christelijke feestdagen vestigt de commissie door middel van flyers de aandacht op onze kerk. Zo werd er op de eerste kerstdag in 2004 tussen de eredienst in de morgen en de gemeenteviering in de middag een maaltijd gehouden in de kerk. De commissie verspreidde met het oog daarop flyers in de (ruime) buurt van de kerk, waarbij men werd uitgenodigd voor eredienst, maaltijd en/of viering.

Verder heeft er afgelopen najaar in Terneuzen een Alpha-cursus gedraaid waaraan zo'n 7 mensen meededen die geen lid zijn van onze gemeente. Het merendeel daarvan is vervolgens begonnen aan de Emmaüscursus. Plannen voor een nieuwe Alpha-cursus worden weer gemaakt.

Ook is er een aantal keren een eredienst gehouden die speciaal gericht was op gasten waarbij de gemeenteleden gevraagd werd gasten mee te nemen naar de eredienst. Dit punt vraagt nadere bezinning op vragen als: hoe gastvrij zijn we als gemeente? Wat versta je onder een gastendienst? Welke gevolgen moet dat hebben voor de invulling van de eredienst?

De daad

Niet ieder gemeentelid is warm te krijgen voor georganiseerde activiteiten op het gebied van de evangelisatie. Dat wil nog niet zeggen dat er door hen dan ook niks gebeurt (al komt dat helaas ook voor). Er vindt ook heel wat evangelisatie plaats door middel van wat je doet. Ook daarvan hebben we in Terneuzen voorbeelden. Ik denk dan bijvoorbeeld aan een gezamenlijke actie van de diakenen met diaconieën van andere kerken rondom kerst waarbij aan de mensen die het niet zo breed hebben een kerstpakket werd aangeboden.

Ik denk aan die zusters die toen er in Sluiskil nog een AZC stond zich daar voor de asielzoekers hebben ingezet. Ik denk ook aan de zusters die zich nu nog inzetten voor het vluchtelingenwerk.

er vindt ook heel wat evangelisatie plaats door middel van wat je doet

Ik denk aan de actie van de gezamenlijke kerken om rondom kerst op de zalen van het ziekenhuis een bloemetje te plaatsen.

Ik denk aan die broeders en zusters die zich als vrijwilliger geven om tijdens de ziekenhuisdiensten patiënten van en naar de kerkzaal van het ziekenhuis te brengen.

Ik denk aan die leden van de gemeente die als

vrijwilliger van de maaltijdvoorziening helpen bij het rondbrengen van de maaltijden bij oudere en hulpbehoevende mensen.

Ik denk aan jongeren die op niet gereformeerd voortgezet onderwijs zitten en daar door hun houding en manier van denken en spreken getuigend bezig zijn.

Ik denk aan die oudere zuster die elke dag even bij haar buurvrouw op de galerij van haar flat kijkt om te zien hoe het met haar gaat en haar vaak helpt bij allerlei zaken.

Ik denk aan tal van gesprekken en ontmoetingen die gemeenteleden hebben op het werk, bij de sport, met de burens.

‘Laat zo uw licht schijnen...’

Zou de Here Jezus ook niet vooral aan dit soort dingen hebben gedacht toen Hij tegen zijn leerlingen zei: ‘U bent het licht voor de wereld’. Hij zegt daarbij dat je dat licht niet moet verstoppen. En doet dan de oproep: ‘Laat zo uw licht schijnen voor de mensen, opdat zij uw goede werken zien en uw Vader, die in de hemelen is, verheerlijken’.

Door in je alledaagse leven als christen op te treden ben je bezig het licht van het evangelie te verspreiden. Voorwaarde daarvoor is dat je zelf goed door het geloof bent aangesloten op Hem die het Licht voor de wereld is. Dan komt

Hij door zijn Geest in je tot leven. Dat gaat opvallen. Als christen ben je geen beter mens. Maar wel een ander mens. Dat ga je zien: als een lamp op een standaard en een licht op de berg.

als christen ben je geen beter mens, maar wel een ander mens

Ik denk dat in een omgeving waar ook veel andere kerken en religieuze stromingen zich bevinden, het heel belangrijk is dat je als leden van Christus’ gemeente herkenbaar bent als volgeling van Hem.

Licht op het Zeeuwse-vlaamse Zuiden. Wat een wonder dat God zijn Licht hier ook doet schijnen. En dat we als kinderen van Hem dat Licht mogen uitstralen. Zodat steeds meer mag gebeuren wat Jezus zegt: laat uw licht schijnen voor de mensen. Dan zien ze uw goede werken en verheerlijken zij onze hemelse Vader. Wat zou het mooi zijn als steeds meer mensen met ons zouden zeggen: God is goed!

Ds. J.H. Dunnewind is predikant van de Gereformeerde Kerk te Terneuzen

Eemdijk - beroepen: kandidaat C.T. Basoski te Kampen

Amersfoort-Emiclaer - beroep aangenomen: J. Beekhuis te Zeewolde (wijk oost), die bedankte voor Sint Jansklooster-Kadoelen

Het lied van de week voor zondag 22 mei is gezang 252 uit het Liedboek voor de Kerken. Een bespreking daarvan heeft gestaan in nummer 32 van jaargang 76.

Hoe gaan wij om met de Schrift?

In het nummer van 10 februari lezen we in De Waarheidsvriend het vervolg van het betoog van prof.dr. W. van 't Spijker over gereformeerd en evangelisch (zie vorige week):

m e e g e l e z e n

G.J. van Middelkoop ■

Wat is het gereformeerde zicht op de Schrift? Eerst negatief: geen fundamentalisme, geen biblicisme. *Fundamentalisme* leeft van enkele kernuitspraken, die inderdaad behoren tot de grondslagen van het christelijk geloof. Men kan ze rubriceren en daarin niet alleen de grondslag maar ook de wezenlijke inhoud van de Schrift trachten samen te vatten. Dan leidt het fundamentalisme tot een *versmalling van de bijbelse openbaring in haar volheid en breedte*. Waar men aan stevigheid meent te winnen, verliest men aan de totaliteit van de Schriftinhoud. De evangelicalen lopen het gevaar dat zij metterdaad *de volle Raad Gods*, waarover Paulus spreekt, niet meer in hun Schriftgebruik betrekken.

Gereformeerden wijzen ook het *biblicisme* af, dat wil zeggen die manier van omgaan met de Schrift, waardoor deze geïsoleerd wordt van haar contextualiteit in de geschiedenis en in de huidige historische werkelijkheid. De teksten wordt los gepresenteerd. De context van toen en die van nu verliest aan betekenis. Het is de rijkdom van de gereformeerde visie op de Schrift, dat zij de historisch-literaire manier van exegese heeft willen vasthouden. Met die manier van bijbellezen houdt men het 't langste vol.

De Schriften als kleed van Christus

Daarbij moeten twee werkelijkheden tegelijk bedacht worden. Het Woord is het kleed van Christus, waarin Hij onder ons wandelt (Calvijn). En het Woord is altijd het Woord, dat op een onverbreekelijke manier verbonden is met de Heilige Geest. De dingen grijpen hier volledig in elkaar. De Schriften zijn het die van Christus getuigen. Ze tekenen Zijn persoon en werk. Dat geeft een extra diepte aan het gebruik van de Bijbel. Om Christus gaat het. Geen Jezulogie, maar Christologie is het van het begin tot het einde. Zo tekent Christus zelf zijn beeld vanuit de Schriften aan de Emmaüsgangers. 'Opdat Hij ons tot God zou brengen', en dit houdt in dat de heilsleer niet versmald kan worden tot een singulier verhaal over Jezus alleen.

Dit komt ook naar voren in het werk van de Heilige Geest, niet alleen met betrekking tot wedergeboorte en heiliging, maar reeds in het

werk dat Hij verricht om in en door de Schriften Christus te verheerlijken. Daarnet spraken we over de drieklank, die gehoord moet worden, wanneer het om het zicht op de Schrift gaat: niet de Schrift alleen, maar ook genade en geloof alleen. Nu bedenken we dat met dat zicht op de Schrift eigenlijk alles al mee klinkt. Het zijn dingen waarvan Calvijn zou kunnen zeggen, dat ze *sub-audienda* zijn, ze worden reeds bij de Schrift mede gehoord. Het zijn de boventonen, die aan de klank een meerwaarde geven. *Christologie, pneumatologie, ja de gehele triniteitsleer is erbij in geding.*

Het is een vraag die wij eerst aan onszelf hebben te stellen, voordat we haar richten tot de evangelicalen: horen wij bij de Schriften deze zuivere drieklank, die ons voert in het hart van alle ware theologie: het Woord van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, óver de Drie-enige God zelf.

Het zijn deze aspecten die vanuit de Schrift zelf naar ons toekomen. Vergeleken daarbij is wellicht ons eigen zicht op de Schrift al te weinig doortrokken van dit besef. En het zou daarna een vraag kunnen zijn in de richting van de evangelischen: doet u wel recht aan deze volle rijkdom van Gods openbaring in de bijbel? In de Schriften, in het Woord Gods?

Het heilige ebt weg

Ds. A. van Houwelingen meent dat er alleen toekomst is voor de kerk als zij de weg terugvindt naar het heilig geheim van de aanwezige God, zo schrijft hij in Woord en Dienst van 5 februari:

De ontkerkelijking gaat sneller dan ooit, de kerkelijke betrokkenheid onder Nederlanders is scherp gedaald. Acht jaar geleden rekende de helft zich nog tot een kerkgenootschap. Nu is dat 33 procent. Hijmen Stoffers, onderzoeker en godsdienstsocioloog aan de Vrije Universiteit, zegt dat Nederlanders opschuiven naar een diffuse vorm van geloven. Zij willen zich niet binden aan een kerk, maar ze hebben ook geen puur seculiere levensvisie.

Tweederde bevindt zich ergens op die grote vrijzwevende markt, waar je van alles kun geloven: in wonderen, engelen, geesten, graancirkels, paranormale verschijnselen of dat de dingen geen toeval zijn. Fans van André Hazes zeggen als hun held overleden is, dat ze hem in de Grote Bruine Kroeg hopen tegen te komen. Er is misschien wel een hernieuwde religieuze belangstelling, maar mensen nemen hun toevlucht tot een zelfgemaakt Hierbuiten of Hierboven. En daar hebben ze kerk noch Bijbel bij nodig.

Het valt mij op dat in de opsomming van geloof buiten de kerk, vooral het paranormale, engelen en geesten, wonderen genoemd worden. Dat zijn juist die dingen waar we in de

kerk grote moeite mee kregen. Maar is er ook niet voor christelijk geloven een religieuze bedding nodig?

Een geseculariseerde wereld (en kerk) lijkt op een opdrogend meer, waarin de vis, het geloof niet leven kan. Secularisatie betekent de onttovering van de wereld. De dingen zijn gewoon geworden, verwijzen niet meer naar hun Maker. Binnen een paar generaties is het besef van een God raadselachtig, onbegrijpelijk geworden. Het is voor veel jongeren een raadsel waarom mensen in God geloven. Een zekere Fred zegt in Trouw: 'Het lijft voor mij onbegrijpelijk, ik heb er noch ervaring mee, noch behoefte aan'.

Onze wereld is ook de ontheiligde wereld. Niet alleen wordt de spot gedreven met wat ons heilig is, ook *het Heilige zelf is weggeglipt uit onze wereld*. Het Heilige, als religieuze dimensie, als bedding van elk Godsgeloof.

(...)

De kerk zou bij uitstek het domein moeten zijn waar het Heilige woont De eredienst is in de kern een gang naar ontmoeting met God in Woord en Sacrament. Zonder de werkelijkheid van het Heilige, is er alleen maar de saaiheid van ouderwetse liederen en preken. *De bloedtransfusie van het Heilige als ervaarbare Werkelijkheid, maakt alles nieuw en levend.*

Zo zou elk aspect van kerk-zijn weer opnieuw doordacht kunnen worden vanuit deze Werkelijkheid. Dan wordt bijvoorbeeld catechese een plaats waar mensen worden binnengeleid, ingewijd in de geheimenissen van God. In het pastoraat met dat domein in aanraking gebracht, door gebed en zalving.

Ontmoeting met de Heilige

In De Wekker van 14 januari schreef prof.dr. H.G.L. Peels over de heilige God en onze eredienst:

Als het maar gaat om het éne: *de eredienst als de ontmoeting met de Heilige*. Hem komen we onder ogen: als zijn schepsels, als zondaars, als geroepen, als kinderen door het geloof in Christus Jezus. De eredienst is geen keuveluurtje ter bevordering van de onderlinge gemeenschap, is ook geen bijbelstudie in een kerkelijke setting, of een alternatieve opwekkingsdienst ter bevordering van het goede gevoel. De ontmoeting met de Heilige heeft consequenties voor de toonzetting en

vormgeving van de eredienst. Het geheel mag doortrokken zijn van eerbied, ontzag, liefde, betrokkenheid, heilige concentratie. Daar bid je om tijdens het stil gebed aan het begin; zó ben je bezig in alle onderdelen van de eredienst. Dat hoeft enige gezelligheid en de onderlinge ontmoeting natuurlijk niet uit te sluiten, of een gesprekje met de kinderen, of aardige momenten van ontspanning. Maar het doel, het kader, de teneur is: Hem onder ogen komen, buigen in ootmoed voor Hem, en leven van zijn genade en liefde.

Er zijn grenzen

Dat betekent ook dat er grenzen zijn aan alternatieve vormgevingen in een eredienst. De

grens ligt waar het profane en het heilige vermengd worden. Het *criterium moet altijd zijn: dienst en eerbied*. We denken bijvoorbeeld aan de gebeden in de eredienst. Het 'volmaakte' gebed, het Onze Vader, opent met een harts-tochtelijk drievoudig verlangen naar de komst van het Koninkrijk. Toch heeft het veel te zeggen, dat Jezus als eerste bede leert bidden: 'Uw naam worde geheiligd' (Mat. 6:9; Luk. 11:2). De passieve werkwoordsvorm 'worde' moet ons niet misleiden. Met huid en haar worden wij door dit gebed persoonlijk-actief betrokken in de heiliging van de Naam, zoals de Heidelbergse Catechismus in antwoord 122 aangeeft: *'Uw Naam worde geheiligd. Dat wil zeggen: geef ons allereerst dat wij U op de rechte wijze kennen en U in al uw werken, waaruit uw almacht, wijsheid, goedheid, gerechtigheid, barmhartigheid, en waarheid helder stralen, eren, roemen en prijzen; vervolgens dat wij ons hele leven, onze gedachten, woorden en werken, daarop richten dat Uw Naam om ons niet gelasterd maar geëerd en geprezen wordt'*.

Ook voor de *prediking* heeft dit consequenties. Prediking is geen exposé met leuke verhaaltjes over wat de dominee allemaal beleefd heeft. Evenmin een gortdroog dogmatisch verhaal of een uitgebreide bijbelstudie. Prediking is bediening der verzoening, onder de hoogspanning van de ontmoeting van de Heilige met zijn volk. De Schriften gaan open, in uitlegging

en toepassing, het Woord van God in mensenwoorden, gericht op onze harten, tot bekering en geloof en heiliging. Dit geeft het kader en de blikrichting aan van taalgebruik en het hantieren van voorbeelden in de prediking. Dit snoeit in de preek ook het gebruik van het woordje 'ik' in. (...)

De vreze des Heren het antwoord op Gods heiligheid

De vreze des Heren - dat zou je dé oudtestamentische term voor geloof of vroomheid kunnen noemen. In het Oude Testament is er de dimensie van vrees voor God vanwege zijn verheven heiligheid en vanwege de menselijke nietigheid en schuld. Toch is deze 'vreze des HEREN' iets anders dan heidense angst voor God. Eerbied en ontzag, huivering en beving, kennis en wijsheid, vertrouwen en verwondering, ootmoed en gehoorzaamheid: al deze elementen kunnen in de vreze des HEREN een plaats krijgen. *De vreze des HEREN heeft twee kanten: praktische dienst en eerbiedige, respectvolle overgave*. Deze geloofshouding heeft ons blijvend iets te zeggen. Het leven met God, gezien als liefde tot en gehoorzamen aan God, sluit de vrees niet uit, maar in. Ook de meest vertrouwelijke omgang met God, de meest innige verhouding in liefde en geloof, kent de vrees, niet als angst, maar als een heilig beven. In deze spanning leeft de mens met zijn God, en zo wordt hij stil tot God (vgl. Ps. 62).

Nederlandse Stichting "Verpleegkundigen voor Israël"

Ook uw steun is nodig!

De V.V.I. stelt zich ten doel:
Israël helpen met de verpleging
van alle bevolkingsgroepen,
ongeacht afkomst en overtuiging.

Verpleegkundige Hulp

discrimineert niet...

Giften graag op giro 3885840

t.n.v. Penn. VVI, Postbus 476,

3440 AL Woerden

Int.: Secretariaat tel 010-4137951

email: adm.vvi@tiscali.nl

Ook bemiddeling bij uitzending vrijwilligers

Geef u óm Israël, geef dan vóór Israël

Benne, Dita en de KO

synode impressies

Ze hebben trouwplannen, al een tijdje, Benne en Dita. In hun achterhoofd speelt de gedachte dat binnenkort de generale synode een nieuw huwelijksformulier gaat vaststellen. Ze hebben de proeve, zoals dat zo mooi heet, gezien en besluiten een datum te prikken nadat dit formulier is vastgesteld. Want met dat nieuwe formulier willen ze God een zegen vragen over hun huwelijk. Zoals gehoopt gebeurt. Mooi voor de geplande trouwdatum stelt de synode het nieuwe formulier vast.

P.G.B. de Vries ■

Samen gaan ze naar de dominee en bespreken de kerkdienst. Het eerste wat ze zeggen is dat ze graag met het nieuwe formulier bevestigd willen worden. En dan komt de teleurstelling. Want, zegt de dominee, de synode heeft dan weliswaar het nieuwe formulier vastgesteld, maar de kerkenraad moet dat nog goedkeuren. En dat kan nog wel een jaartje duren. En nu de vraag uit het theoretische rijexamen: mag dat wat de dominee zegt?

Nee, zei de synode van Zuidhorn, dat is niet de bedoeling. En Amersfoort-C 2005 zegt het haar voorgangster na: nee, dat is niet de bedoeling. Want twee dorpen verderop wordt een echtpaar al wel met het nieuwe formulier bevestigd. Aan die rechtsongelijkheid heeft Zuidhorn wat willen doen. Eerst maar even wat achtergronden nu.

Voor wie geen vreemde is in het vrijgemaakte Jeruzalem zal de constatering dat er op de generale synodetafel steeds meer zaken liggen niet opzienbarend zijn. Zeker nadat door Berkel een weg van liturgische vernieuwing is ingezet, komt een veelvoud aan zaken aan bod, met een grote variatie aan soortelijk gewicht van de besluiten. Leusden bespeurde nattigheid en droeg deputaten kerkrecht en kerkorde op eens te bekijken hoe met deze veelheid om te gaan. De deputaten constateerden bepaalde oneffenheden in het 'soortelijk gewicht' van besluiten. De synode besloot daarom "zich bij elke beslissing te bezinnen op de concrete rechtskracht, de rangorde en de geadresseerden". Verder zal zij "de gronden en overwegingen zorgvuldig formuleren".

In dat kader is ook gesproken over de zaak van de plaatselijke ratificering van besluiten of beter: de effectuering daarvan (straks meer daarover). Langzaam maar zeker komen nu Benne en Dita weer in beeld. Wanneer krijgen

besluiten van de synode rechtseffect, heet de officiële formulering. Zuidhorn stelde daartoe een aantal regels vast, waaruit we de belangrijkste in samenvatting opnemen. In de eerste plaats dient een kerk binnen zes maanden na het ontvangen van de acta gemotiveerd aan te geven waarom zij van het besluit revisie aanvraagt bij de volgende synode. In de tweede plaats kan een gemeentelid, wanneer een zaak hem of haar direct raakt, aan de kerkenraad vragen eerder dan de gestelde termijn van zes maanden tot ratificering over te gaan. Binnen acht weken moet de raad dan aangeven of ze al dan niet akkoord is met het genomen besluit. De synode, van haar kant, verplicht zich tot een maximale en snelle informatie naar de kerken. De besluiten zullen binnen drie weken te raadplegen zijn op de website van de synode en aan de acta zal een lijst worden toegevoegd van die besluiten die plaatselijke effectuering vragen. Met als enige, en heldere grond: ter wille van de rechtsgelijkheid en rechtszekerheid in de kerken is een eenvoudige regeling ten aanzien van de termijnen van ratificatie nodig.

De synode van Amersfoort ontving een zeven-tal brieven waarin gevraagd wordt dit besluit te herzien. Immers, aldus de schrijvers, de tijd is voor de (kleine) kerken veel te kort om die hele acta door te nemen. De besluiten zijn vaak complex. Dat vraagt nauwkeurige bestudering. Gevraagd wordt om of het besluit helemaal terug te nemen of om de tijd te verdubbelen. Ook leeft het probleem wat te doen als een kerk het gewoon niet voor elkaar krijgt in zo korte tijd.

Ratificatie

De synode besloot op de verzoeken niet in te gaan. Om dat uit te leggen is even een omweg nodig en komen we nu bij het punt: wat is rati-

ficeren eigenlijk? Welke taak ligt er voor een plaatselijke kerk? Moet, zoals de dominee tegen Benne en Dita zei, de kerkenraad de besluiten eerst nog goedkeuren voordat ze rechtskracht hebben en gebruikt mogen worden? En het antwoord op die vraag is - hoe anders de praktijk er wellicht de afgelopen jaren uit is gaan zien - gewoon kort en bondig: nee. Om het nog korter door de bocht te formuleren: er is geen enkel kerkrechtelijk bezwaar tegen als een kerkenraad de acta, meteen na ontvangst, in de kast zet. Immers, de kerken zijn in de synode aanwezig. Een besluit dat daar genomen wordt heeft op dat moment rechtskracht. Daar is niet eerst nog een besluit op plaatselijk niveau voor nodig. Benne en Dita kunnen, bij wijze van spreken, de dag nadat de synode het nieuwe huwelijksformulier heeft vastgesteld, met dat formulier in het huwelijk bevestigd worden. Ja, hoor ik u denken, maar wij moeten toch kijken of de besluiten niet tegen de Schrift of de KO in gaan? En dan zeg ik: ja, en nee. Nee, want het verraadt toch iets van een wij – zij denken: de synode kan me nog meer vertellen. Daarbij wordt vergeten dat niet zij, maar wij samen zijn op de synode; ja, want er blijft een eigen verantwoordelijkheid voor de kerken. Mag ik het eens aan de hand van een simpel voorbeeld uitleggen. U gaat naar uw vertrouwde slager en haalt uw wekelijkse plakjes ham. Ik neem aan dat u die vervolgens gewoon opeet en niet eerst, nadat u ze uit de verpakking hebt gehaald, onderwerpt aan een keuringstraject waar menig keuringsdienst van waren jaloers op zou zijn. Nee, u vertrouwt er op dat het goed is. Mocht het nu zo zijn dat na opening plotse-ling blijkt dat twee plakjes van boven de wormen er doorheen kruipen, dan neem ik aan dat u niet denkt: nou, oké, het is goedgekeurd, dus even doorbijten maar. Kijkt u zo ook eens naar besluiten van de synode. Laten we elkaar het vertrouwen geven dat ze goed zijn. Dan kan er natuurlijk altijd iets tussen door slippen. Geen synode is volmaakt. Op dat moment zegt een kerkenraad: dit kan niet, en wendt zich met een verzoek tot revisie naar de volgende GS.

Termijnen

De synode heeft de termijnen dus gehandhaafd ter bevordering van de rechtsgelijkheid. En, laten we dat eerst maar eens zeggen, waar broeders samenleven bestaan geen wurgcontracten. Mocht een kerkenraad door omstandigheden niet datgene kunnen doen wat gevraagd wordt, dan is er alle ruimte om gemotiveerd aan te geven waarom hij dat niet kan en binnen welke termijn het wel kan. In eerste instantie richting de gemeente ten dienste waarvan de raad staat. En eventueel ook richting een volgende synode. Maar wel: gemotiveerd. Uitstellen omdat je er eigenlijk niet aan wilt, om het maar eens scherp te zeggen, kan dus niet. De termijn lijkt erg kort, maar ook daarover valt nog wet wat te zeggen. In het besluit wordt

gesproken over zes maanden na het verschijnen van de acta. Welnu, als de acta snel afgerond kunnen worden, zullen de kerken zeg maar drie maanden na de synode deze ontvangen. Dan hebben we al een termijn van negen maanden na de synode. En, last but not least, kerkenraden die actief mee willen denken kunnen terecht op de website, sinds Zuidhorn een officieel communicatiemedium richting de kerken. En dan spreken we al gauw over een jaar. De tijdsdruk valt dus in de praktijk wel mee.

Effectuering

Maar, hoor ik iemand nog protesteren, moet ik dan in de gemeente onmiddellijk invoeren wat de synode allemaal besloten heeft, bijvoorbeeld op het gebied van de liederen? Nee, luidt in eerste instantie het antwoord, effectuering van dat besluit in de plaatselijke kerk is een ander verhaal. Hierbij komt ook weer het 'soortelijk gewicht' van besluiten om de hoek kijken. In onze liturgische koersbepaling is namelijk opgenomen dat we ons zullen houden aan de generaal-synodaal vastgestelde formulieren, denk aan Benne-Dita. Maar inzake de liederen mogen de plaatselijke kerken binnen de afgesproken kaders een eigen beleid voeren. Het is goed denkbaar dat een kerkenraad uit pastorale overwegingen besluit voorlopig niet over te gaan tot invoering van de negentig gezangen – om maar iets uit de kast te trekken – in de gemeente. Daar kunnen goede redenen voor zijn. Dat laat onverlet dat ze ten principale *wel* gezongen mogen worden. Als de raad vindt dat dat laatste niet het geval is, zal hij dat aan moeten geven.

Als Benne en Dita nu in deze gemeente wonen, en ze willen een gezang uit de bundel zingen, kan het antwoord van de kerkenraad dus niet zijn: die *mogen* niet gezongen worden in onze gemeente, hoogstens: die *willen* we nog niet zingen, daar en daarom.

We ronden af met een andere vergelijking. U kent vast wel het stempel: goedgekeurd door de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen. Welnu, voor besluiten van de GS hoeft geen plaatselijk stempel ontworpen te worden: goedgekeurd door de kerkenraad te...Ze zijn namelijk al goedgekeurd. Hoogstens kan het plaatselijk stempel zijn: afgekeurd door...met beroep op art. 31. En de garantietermijn, om in huis-, tuin- en keukenstijl te blijven, is zes maanden.

Benne-Dita, een *gezegend* huwelijk gewenst!

P.G.B. de Vries is notulist van de GS Amersfoort-C 2005